

Haaremi haare balletilaval

2022. aasta tõi meie balletilavadele kaks tähelepanuväärset idamaa eksootikaga balletti: kevadhooajal esietendus Vanemuises „Šahrazad“ ja sügishooajal Estonias „Korsaar“.

Vanemuise „Šahrazad“, helilooja Nikolai Rimski-Korsakov, lavastaja ja koreograaf Ricardo Amarante (Brasiilia), muusikajuht ja dirigent Risto Joost, dirigendid Taavi Kull ja Martin Sildos, kunstnik Renê Salazar David (Brasiilia), videokunstnik Aljona Movko, valguskunstnik Tõnis Järs, dramaturg Edson Artur Machado jr (Brasiilia). Tantsivad Alexander Germain Drew, Silas Stubbs, Alain Divoux, Sayaka Nagahiro, Maria Engel, Bleiddian Bazzard, Gus Upchurch, Josef Jagger, Ben Newman, Matthew Jordan, Giorgi Koridze, Yukiko Yanagi, Hayley Blackburn, Olivia Lenssens, Emily Ward, Laura Quin, Mirell Sork, Georgia Toni Hyrkäs jt. Esietendus 26. III 2022 Vanemuise suures majas.

Eesti Rahvusballeti „Korsaar“, heliloojad Adolphe Adam, Cesare Pugni, Léo Delibes ja Riccardo Drigo, arranžeerija Aleksei Baklan, koreograaf ja lavastaja José Carlos Martínez (Pariisi Ooper), muusikajuht Lauri Sirp, dirigendid Kaspar Mänd ja Jaan Ots, kunstnik Iñaki Cobos (Hispaania), videokunstnik Taavi Varm, valguskunstnik Rasmus Rembel. Tantsivad Cristiano Principato, William Newton, Nelson Peña, Ali Urata, Marcus Nilson, Joel Calstar-Fisher, Ami Morita, Madeline Skelly, Laura Maya, Anna Roberta, Sergei Upkin, Andrea Fabbri, Francesco Piccinin, Patrick Foster, Jevgeni Grib, Ketlin Oja, Akane Ichii, Nanae Maruyama, Ana Gergely, Leonardo Celegato jt. Esietendus 2. XII 2022 Estonia teatrisaalis.

HEILI EINASTO, AARE RANDER

Kui „Bajadeer“ välja arvata, siis ei ole orientalismilainel sündinud balletivaramut meil kuigi palju esitatud. Mõned kuulsamad variatsioonid ja duetid on küll kujunenud galade ja konkursside raudvaraks, ent tervikteosena näeb neid harva. 2022. aasta tõi meie balletilavadele kaks tähelepanuväärset idamaa eksootikaga balletti: kevadhooajal esietendus Vanemuises „Šahrazad“ ja sügishooajal Estonias „Korsaar“.

Kui esimene tekitab tänapäeval küsimusi orientalmi väärastunud olemusest, mida ei ole vanal moel enam justkui sünnis vaadata, siis „Korsari“ probleematika algab teose muusikalisest virvarrist, milles on palju sümpaatseid meloodiaid, kuid nende kokkupanekul ei sünni muud kui keskpärane kompott. Nende teoste tänapäevasel lavastamisel oodatakse originaaliläheduse püüdu, pelgalt silmailu pakkuvat meelelahutust või kultuuripoliitilist uurimust orientalmi kohta.

See, mida aga kindlasti ei eeldata, on orientalmi kui oma aja võimunäide suhtes teistesse kultuuridesse, naistesse jne. Omal ajal inspireeris müüt odaliskidest ja idee polügaamses elustiilis lääne kujutlusvõimet ning sellest

Estonia „Korsari“ lugu, mis tugineb George Byroni poemile, hõlmab röövimist, mõrva, laevahukku ja õnneliku lõpuga armastuslugu. Medora – Anna Roberta, Conrad – William Newton, ori Ali – Leonardo Celegato.

Rüno Lahesoo

kujunes kasumlik äri kirjanduses, kujutavas kunstis ja ka teatrilavadel, mis hõlmab ka klassikalist balletti.

José Carlos Martínez „Korsaar“. Alustame „Korsarist“, mille muljed on värskemad ja mis on teosena vanem kui „Šahrazad“. „Korsari“ lugu, mis tugineb George Byroni poemile, hõlmab röövimist, mõrva, laevahukku ja õnneliku lõpuga armastuslugu. Kui balleti esmavariandile kirjutas muusika Adolphe Adam, kes on peamiselt tuntud „Giselle“ autorina, siis hilisemate heliloojate täiendused on sedavõrd mahukad, et väärksid eraldi artiklit. Siinkohal võib vaid tunda kahetsust, et Adami varjundirohket muusikat on kuulda vähe ning hiljem balletitehnika demonstreerimiseks juurde kirjutatud ja laenatud teiste heliloojate muusikat liigagi palju.

Ent kui teatril on tantsijaid, kelle tantsutehnilised oskused väärivad esiletõstmist, ei soovi ju keegi populaarseid variatsioone või stseeni teosest välja jätta vaid seetõttu, et seda saatev muusika on stseeni iseloomu arvestades palaganlik

nagu paša unenäos (tuntud kui *le jardin animé*). Kuna balleti partituuri on kaasatud erisuguse stiili ja andega heliloojad, on selle materjaliga raske välja jõuda kõrgkunstini, pigem jääb see tantsuliseks ekstravagantsuseks.

Justkui trotsiks, et ei saanud seda balletti oma tantsijakarjääri jooksul tantsida, on endised Pariisi Ooperi tantsijad Manuel Legris ja José Carlos Martínez pöördunud selle balleti juurde lavastajatena. Martínez on lavastuses teinud suuri kärpeid, vähendanud kõrvalliine, et esile tuua piraat Conradi ja orjatariks müüdnud Medora seiklusi täis armastuslugu. Tantsud on üles ehitatud rikkalikule balletisõnavarale, mis tundub kohati koguni rudolfnurejevlikult ülekrutituna. Igavlemishirmu ei ole, sest liikumiskeel kätkeb märkimisväärselt ka kätekoreograafiaid, mis viimasel ajal nähtu taustal tundub värskendava puhanguna.

Kuigi on tunda lähtumist Marius Petipast, on lavastus elavam, liikumissõnavara skaala laotub romantismiajastu rafineeritud jalatööst ekspressiivsemate

neoklassikaliste liikumisteni. Karaktertantsudes on särtsu, mis viib mõtted eemale nende sammude põlvnemise juurde (näiteks poola või ungari tavan-dist) – see kõik tundub kõnealuse balleti muusikalisele materjalile lavastades kohane, kuna muusikas ei kõla idamaisust ega keskeuroopalikku rahvalikkust, vaid selle meloodia ja kõlad on lääneeuroopalikud.

Kuna „Korsari“ algne koreograafia ei ole säilinud ning tänapäeva on jõudnud üksikud populaarsed hetked eri lavastustest ja eri loojatelt, ei olegi mõttekas alustada nende jäänustele liha ümberkasvatamisest, vaid lavastusele skeleti loomisest. Nii Medora ja Conradi armastusliin kui ka Birbanto reeturlikkus jõuavad kenasti publikuni, eriti kui seda toetab hea artistlikkus ja näitlejatöö. Aga kui peategelaste armastusliin on selgelt välja joonistatud, siis Gulnare ja Conradi orja Ali rollid on sedavõrd visandlikult kujutatud, et jääb mulje, nagu oleksid nad balletis vaid selleks, et tantsijatele tööd anda.

Järg pöördel.